

ACTA POLITOLOGICA

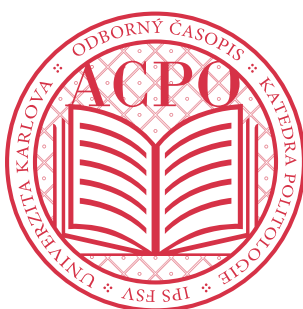
www.acpo.cz

RECENZOVANÝ ČASOPIS | PEER-REVIEWED JOURNAL

2019 | Vol. 11 | No. 2 | ISSN 1803-8220

STULÍK, Ondřej; KRČÁL, Petr (2019). Surfování na migrační vlně v době populismu: Sekuritizace migrace ze strany poslanců Parlamentu České republiky. *Acta Politologica*. Vol. 11, no. 2, pp. 1–17. https://doi.org/10.14712/1803-8220/8_2019

Published: 30/04/2019

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

This article is protected by copyright. Copying and use of its content and presenting it as original research without proper citation is plagiarism, which is subject to legal sanctions.

Katedra politologie Institutu politologických studií

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Department of Political Science, Institute of Political Studies

Faculty of Social Sciences, Charles University

Surfování na migrační vlně v době populismu: Sekuritizace migrace ze strany poslanců Parlamentu České republiky

Ondřej Stulík, Petr Krčál¹

Abstract:

The contribution of the following article is based on contribution to current discussion related to political populism. The study is anchored in theoretical approaches to populism and designed as CAQDAS of stenographs of speeches related to the “migration crisis” held by members of the Czech Chamber of Deputies. According to the theory of populism, we derived criteria for measuring populism and those were in the analytical part applied to analyzed data corpus. Main contributions of our study are following: 1. operationalization of analytical possibilities of the concept; 2. using valid and analytically relevant data that are not frequently used; 3. broadening of Czech debate related to populism (by empirically proving, that political party Freedom and Direct Democracy (SPD) is using very strong populist rhetoric 4. building ground for possible following research od populism in Czech/European context.

Key words: CAQDAS; Czech politics; migration; populism; securitization

Úvod

„Tomio Okamuro, nestrašte lidi sněhulákem v létě“

(Foldyna 2016).

Současná migrace do Evropy stále vyvolává mnoho etických i politicky praktických otázek, byť její hlavní „vlna“ již polevila. Zástupci politického establishmentu a občanská společnost se v evropských zemích pokouší s těmito otázkami vyrovnat tím, že je rámuje do hesel a tato hesla jsou pak základem jejich proklamovaných nebo reálně uskutečněných politik. Hesla jsou sama o sobě srozumitelná, ale určení, co daným heslem mluvčí skutečně myslel, často jasné není. Kontext se tak z politiky postupně vytrácí, protože je složité ho dopodrobna sledovat. Nutně zjednodušená komunikace napříč společnostmi si vyžaduje pozornost sociálních vědců. Důvodem je nejen vysvětlovací funkce sociálních věd, ale především nutnost lepšího pochopení způsobu politické komunikace obsahujícího mnoho hodnotících soudů, v případě této studie ohledně migrace, a to včetně ospravedlnění daného hodnocení. Zda je

¹ PhDr. Ondřej Stulík, Ph.D. je odborným asistentem na Katedře politologie a Mezinárodních vztahů, Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, Univerzitní 2732/8, 306 14 Plzeň. Kontakt: stulik@kap.zcu.cz. Researcher ID: C-6904-2019 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3334-3918>.

PhDr. Petr Krčál, Ph.D. je odborným asistentem na Katedře politologie a Mezinárodních vztahů, Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, Univerzitní 2732/8, 306 14 Plzeň. Kontakt: petrkrcal@gmail.com. Researcher ID: C-6914-2019 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5707-5375>.

migrace podle někoho dobrá nebo špatná, proč někdo nějaké migranty označuje za hrozbu pro naši společnost² a někdo jiný zase za lidské bytosti vyžadující pomoc evropských zemí, to závisí na vysvětlení prostřednictvím mapování promluv těch aktérů, kteří o těchto věcech mluví a přitom používají často podobná hesla (jen s jiným kontextem).

Nejen v souvislosti s migrační krizí získávají v současnosti na větší váze dříve marginalizovaní aktéři, kteří jsou často označováni jako populisté, a to mj. díky jejich atraktivně znějícím politickým zkratkám (Mazzoleni 2008: 50). V současnosti populisté získávají u voličů oblibu, což je možné vidět na výsledcích několika posledních voleb v Evropě (Glynos, Mondon 2016: 1), a příčiny této obliby je možné hledat i v komunikaci s potenciálními voliči.

Výzkum komunikačních strategií je tedy relevantním výzkumným tématem a populismus chápaný jako komunikační strategie lze principiálně zkoumat u tří druhů aktérů, a to (1) členů politických stran/hnutí/zájmových skupin, (2) u médií jako nosičů informací a aktérů nastolování agendy a (3) u voličů a publika (Aalberg, Vreese 2017: 3–4, 13). Tato studie se zaměřuje na první zmíněné aktéry, tedy členy politických stran a hnutí a navazuje tak na odbornou debatu vedenou v této linii (např. srov. Jagers, Walgrave 2007; Herkman 2018; Mudde 2007; Mudde 2014; Rooduijn de Lange, van der Brug 2012 v českém kontextu např. Kubánek 2016 nebo Krčál, Naxera 2018; Havlík, Hloušek 2014; Slačálek, Svobodová 2018; Stojarová 2018). Konkrétně se studie věnuje analýze relevantních politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (PSP ČR).³

Konkrétním cílem této studie je analyzovat komunikační strategii relevantních politických stran, které byly zastoupeny v PSP ČR ve volebním období 2013–2017 a porovnat tyto strategie s předpoklady formulovanými na základě operacionalizace populismu jako způsobu komunikace, čím dojde k potvrzení či vyvrácení teze: subjekty SPD a ÚSVIT jsou populistické, protože v projevech svých zástupců používají sekuritizační a kriminalizační rétoriku populistického typu ve vztahu k migrantům.⁴

² Fenomén migrace je v současnosti v České republice (ČR) řešen na státní úrovni v několika možných podobách. První rovinou je legistický přesah migrace, kde můžeme rozlišovat mezi obecnými normami, jako je například Listina základních práv a svobod (1993) či tzv. Úmluva o právním postavení uprchlíků (2017); normami regulujícími vstup na území České republiky a pobyt cizinců, které se řídí dle nařízení Evropského společenství, jako je například Schengenský hraniční kodex (2006) či zákon o pobytu cizinců (1999); a ostatními normami, jako je Trestní zákoník (2009) apod. Druhou rovinou jsou strategie a koncepce, které vytváří zejména Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR). Pro tyto účely MVČR zřizuje informační portál, kde poskytuje informace jak cizincům, tak občanům ČR; připravuje materiály a věcné návrhy zákonů pro vládu ČR; případně vypracovává materiály pro jednání PSP ČR (srov. Stulík 2018). Mezi dokumenty posledního druhu patří i Podkladový materiál MVČR pro poslance Parlamentu ČR k 39. schůzi PČR, k bodu Informace vlády ČR o migrační krizi (2016). Tento materiál obsahuje statistiky, výklad pojmů navázaných na fenomén migrace a vlastní hodnocení ministerstva ohledně rizik a nutných politických kroků, a může tak být považován za výraz diskurzivního chápání migrace vlády ČR. Třetí rovinou je vyjadřování politiků vykonávajících nějakou z ústavních funkcí.

³ Prostředí České republiky je v evropském kontextu specifické dvěma hlavními rysy, které odůvodňují představenou volbu. Zaprvé stranický systém České republiky je nestabilní, což je typické pro stranické systémy postsocialistických zemí, a proto zde existuje velký prostor pro průnik nových populistických stran typu *single-issue* do volených institucí, které mají protestní anti-elitářský potenciál (Kriesi, Pappas 2015: 3–4; Dunn 2015; v českém kontextu např. Šarovec 2018). Zadruhé téma populismu není v České republice dostatečně zmapováno, především pokud chápeme populismus jako formu komunikace (viz Císař, Štětka 2017).

⁴ Využívání fenoménu migrace a jeho rámování do hávu „*nebezpečnosti*“ může populistickým aktérům sloužit jako nástroj vytváření kapitálu strachu a jeho extrakce a následně proměny na politický profit. Zároveň tato strategie slouží jako další z možností vytvářející manichejský diskurz zlé politické elity (podporující/ nedostatečně bojující proti migraci) versus lid (jež si podle populistického rámce migraci nepřeje). Populističnost

Smyslem studie je přispět ke stále probíhající debatě ohledně projevů populismu u politických lídrů v Evropě v souvislosti s migrační krizí a tvorbou tzv. politiky strachu jako komunikační a legitimizační strategie (Androvičová 2015). Článek kriticky reflektuje populismus jako nástroj vytváření etických kategorií „dobrých“ občanů vůči těm „zlým“ politikům, a tím může stimulovat debatu o strategiích dobývání politické moci a hegemonie ve společnosti prostřednictvím politické komunikace. Dalším možným přínosem studie je zaměření na originální a dříve nevyužívaná data k výzkumu populismu (viz níže), což umožňuje diskuzi o populismu posunout směrem k hledání nových dat, resp. komunikačních strategií využívaných populistickými aktéry.

Teoretická diskuse a operacionalizace populismu

Reflektující současnou diskuzi o populismu můžeme konstatovat, že populismus je nahlížen z několika různých (ale v některých případech doplňujících se) pohledů. Populismus může být chápán jako úzká ideologie (Mudde 2004; srov. Tarchi 2016: 101), jako specifický diskurz (Laclau 2005a), jako širší sociální hnutí (Beasley-Murray 2006: 363), případně jako způsob komunikace (Bonikowski, Gidron 2015; Moffitt, Tormey 2014). V předkládané studii vycházíme z posledního uvedeného pojetí a s populismem tedy pracujeme jako se specifickou komunikační strategií, která se vyznačuje: adorací lidu, zpochybňováním politiky establishmentu, stereotypizací (v některých případech i stigmatizací a kriminalizací) jednání vybraných sociálních skupin a sekuritizací určitých témat s apelem na jejich „rázné a snadné“ řešení⁵ (srov. Moffitt, Tormey 2014; Laclau 2015a; Mudde 2004; Mouffe 2005; Antal 2017).⁶ Schopnost vytvořit představu o tom, že vše lze řešit rychle, rázně a bez větších komplikací, je jedním z cílů populistů. Populisté tak tímto způsobem vytvářejí odpovídající populistickou mentalitu (Hayward 2004: 10; Acemoglu et al. 2013: 771; Arditi 2007: 43; Pratt 2007: 10–12; Pasquino 2008: 20; Mazzoleni 2008: 49–50; Beasley-Murray 2006: 364; Mudde 2004).

Jak bylo řečeno výše, populismus má mnoho podob, příčin, znaků a projevů, nicméně ze všeho jmenovaného je nejdůležitější proces zjednodušování politické reality, což je základním předpokladem této studie. Tento proces je komunikační strategií, kterou lze zkoumat prostřednictvím obsahu komunikace vytvářeného konkrétními mluvčími (Laclau 2005a: 68; Beasley-Murray 2006: 363; Jagers, Walgrave 2007: 3). Podotýkáme, že analyticky není nutné rozhodovat, zda je populismus ideologie, komunikační strategie nebo mentalita (srov. Tarchi 2016), protože každý z přístupů se orientuje na jiný výsek sociální reality. Taková vědecká pluralita může být pro výzkum populismu jen pozitivní.

Teoretická a metodologická východiska

Politická praxe populismu zachytitelného na úrovni komunikační strategie si vyžaduje transparentní uvedení a užití metodologických kroků opřených o teoretické zázemí. Konkrétní analytické kroky této studie se budou řídit dle principů analýzy rámců (Goffman 1986), analýzy

---

je atributem sdělení a jako populistickou komunikační strategií tedy vnímáme takové výroky, které zapadají do námi vymezeného pojetí populismu (Rooduijn, de Lange, de Brug 2014; srov. Aslanidis 2018).

⁵ Což odpovídá logice řetězení prázdných označujících (srov. Laclau 2005a).

⁶ Tyto charakteristiky mohou přirozeně naplňovat i význam jiných konceptů a kategorií (např. šovinismus bláhobytu, euroskepticismus, nativismus až rasismus apod.), nicméně výzkum významu či kategorizace takových pojmů není předmětem naší studie.

metafor (Lakoff 2004; Lakoff, Johnson 2003; Maasen, Weingart 2000) a kvalitativní obsahové analýzy v pojetí CAQDAS⁷ (Krippendorff 2013, Popping 2000) s ohledem na hermeneutický přístup (dle Ricoeur 2003; Taylor 2011) a Laclauovo pojetí produkce sociální reality (Laclau 1977; Laclau 2005a). K analyzovaným textům tak přistupujeme jako ke zdrojům komunikačních strategií, jež obsahují tzv. plovoucí (floating) a prázdné (empty) označující (signifiers) s jimi tvořenou vnitřní logikou, kterou lze rozkrýváním kontextu odhalit (srov. Andersen 2003: 49, 52–53). Plovoucí označující nahlížíme ve stejném významu jako Laclau (1989: 71). Tyto fenomény jdou významově napříč komunikačními strategiemi a nelze je jednoznačně ukotvit. Zatímco druhé zmíněné – prázdné označující – jsou vytvářeny v rámci významových řetězců obsahu komunikace aktéra (Laclau 2005b: 43). Prázdnota řetězených pojmů představuje populistickou komunikační formu, jejímž cílem není informovat, ale posílit diskurzivní praktiky anti-elitismu a adorace lidu, ve zkoumaném případě spojené se sekuritizací.

Konkrétní metodické kroky jsou u podobných výzkumů různé (viz např. Jagers, Walgrave 2007: 6; Hatton 2016; Maasen, Weingart, 2000; Adjei 2013). V případě této studie metodické kroky odráží snahu odhalit plovoucí označující v komunikačních strategiích, a to s ohledem na téma sekuritizace migrace a jejích projevů v komunikaci aktérů.

Migrace (ve formě lemmatu⁸) je prvním výrazem, který je nutné vyhledat v empirickém korpusu. Vyhledání je provedeno strojově (srov. Hájek 2014) pomocí software MAXQDA11+ a hledány jsou výrazy obsahující část slova lemmatu, tj. –migr– a zároveň odpovídají významu lemmatu jako celku (tj. téma migrace).

Na migraci jsou kontextuálně navázány další termíny, které jsou rozřazeny do kategorií pomocí otevřeného induktivního kódování. Referenčními jednotkami pro určení kontextu a vyhledání těchto termínů jsou odstavec a věta, ve kterých se výraz –migr– objevuje. To znamená, že nejdříve byly vyhledány věty obsahující výraz –migr– a následně byla vytvořena kategorie – jako kód – dle kvalitativního hodnocení obsahu kontextu odstavce (např. byl vytvořen kód „*evidence migrantů*“, když se celý odstavec věnoval právě možnostem či potřebě migranty evidovat). Každý odstavec může obsahovat více kódů, protože kontexty se mohou překrývat.

Tvorba kódů proběhla u všech výskytů slova –migr– (ve větě a následně v odstavci), a pokud již kód existoval dle kontextu, byl k němu výskyt přidán. Tímto způsobem vznikla kódová struktura, která reflektuje i počet výskytů kontextů použití slova –migr–. Vzhledem k předmětu výzkumu, tj. sekuritizaci migrace s populistickým přesahem, jsme se dále soustředili pouze na kódy, které se sekuritizací, jako vykreslováním potenciálně nebezpečného fenoménu, přímo souvisí. Po této redukci jsme vytvořili kontextuální metafory, které schematizují kontexty podle zjištěných vazeb. Tvorba metafor probíhala další redukcí kódů tak, že byly propojeny dominantní pojmy s přímou vazbou (*něco je něco*, tedy např. migrace je problém), což nám umožnilo lepší a zároveň přesnou schematizaci kontextu zkoumaných mluvčích. Metafory nám následně sloužily jako „*metakódy*“, které reprezentují celý strom pod ně spadajících kódů (zároveň odpovídají kontextu metafory). Nutno poznamenat, že naše kroky reflektují tzv. celokorpusový přístup (či celostně datový přístup) a uváděné kódy mají ilustrovat celkovou výrokovou logiku (Upton, Cohen 2009).

⁷ CAQDAS je akronymem pro „*Computer Assisted Qualitative Data Analysis*“, tedy pro kvalitativní obsahovou analýzu realizovanou strojovým přístupem (viz Hájek 2014).

⁸ Výraz *lemma* označuje všechny tvary hledaného slova v textu.

Analyzovaným souborem dat jsou pro nás stenozáznamy z vybraných schůzí PSP ČR⁹, které byly přímo svolány za účelem projednávání problematiky tzv. migrační krize. Tento typ dat je ve výzkumu populismu prozatím upozadřován – stávající studie zaměřené na empirickou analýzu populismu a jeho nositelů se povětšinou věnují volebním programům (např. Rooduijn, de Lange, van der Brug 2012; Mudde 2007; Mudde 2014; Krčál, Naxera 2018), veřejným projevům (např. Hawkins 2009; Herkman 2018; Oliver, Rahn 2016, Naxera 2018), projevům populismu na sociálních sítích (např. Zulianello, Albertini, Ceccobelli 2018), případně analýze stranického tisku (Stulík 2016).

Výroky poslanců jsou na plenárních schůzích PSP ČR doslovně zapisovány v tzv. stenozáznamech, které jsou následně v plném znění zveřejňovány na stránkách PSP ČR.¹⁰ Stenozáznamy z vybraných schůzí, které se přímo týkaly tzv. migrační krize, tvoří datovou základnu studie.

První schůze, označená dle pořadu schůzí jako dvacátá pátá v roce 2015, byla rozdělena do dvou jednacích dnů, a to konkrétně 10. 2. 2015, části č. 162, a 12. 2. 2015, části č. 242. Schůze nesla obecný název „*Informace vlády o bezpečnostní situaci a imigrační politice*“ (2015b), přičemž obsahuje 20 180 slov.

Druhá schůze, označená dle pořadu schůzí jako třicátá v roce 2015, byla (stejně jako schůze předchozí) rozdělena do dvou jednacích dnů, a to konkrétně 18. 6. 2015, části č. 1, a 1. 10. 2015, části č. 20. Schůze nesla obecný název „*Informace předsedy vlády České republiky o řešení nelegální imigrace na území EU*“ (2015a) a obsahuje celkem 73 038 slov.

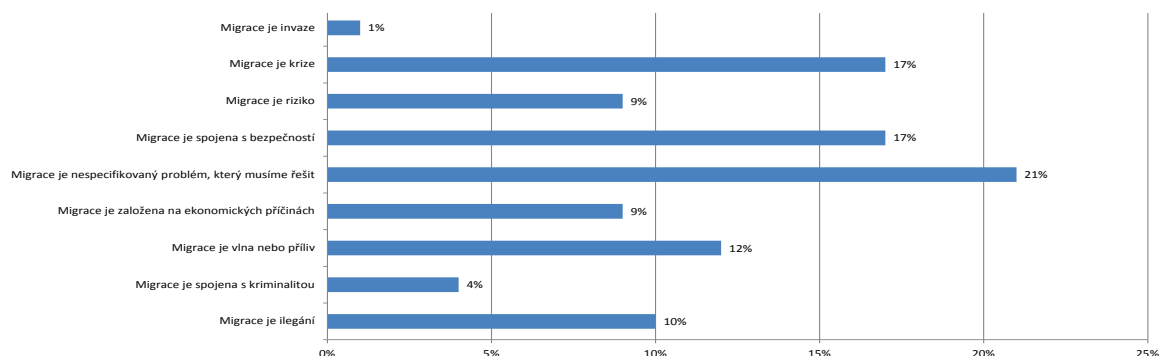
Třetí schůze, označená dle pořadu schůzí jako třicátá devátá v roce 2016, byla rozdělena do tří jednacích dnů, a to konkrétně 21. 1. 2016, části č. 112, 26. 1. 2016, části č. 155, a 12. 2. 2016, části 374. Schůze nesla obecný název „*Informace vlády České republiky o migrační krizi*“ (2016). Rozsah této schůze činí dle stenozáznamů 40 302 slov. Celkový rozsah datové základny je tedy 113 340 slov.

Na základě výše řečeného jsme vytvořili metakódy (metafory) MIGRACE JE DEFINICE a ŘEŠENÍ MIGRACE JE NUTNÉ¹¹, jež jsou na sebe navázané. Niže uvedené kódy spadají vždy do jedné z uvedených kategorií. Dále mohou být kódy rozděleny tak, aby bylo patrné, které vazby převládaly a o čem se tedy dominantně v PSP ČR hovořilo. Pro vyjádření poměru je nad rámec výše řečeného vhodné u každého kódu uvést jeho procentuální podíl výskytu vůči podílu výskytu ostatních kódů v celkovém souboru dat (viz Rooduijn de Lange, van der Brug 2012). Počet vazeb byl zaznamenán tak, že pokud se pojem migrace objevil spolu s konkrétním pojmem alespoň v jedné z pěti po sobě následujících vět (před i po výskytu „*migrace*“), které můžeme pracovníě chápat i jako „*odstavec*“, byl výskyt započten. V grafu 1 jsou uvedeny procentuální podíly kódy obou kategorií.

⁹ Tato rovina je podle nás klíčová, protože představuje prostředí, v jehož rámci dochází k přetavování diskurzivní produkce do diskurzivní praxe (srov. Fairclough 2004).

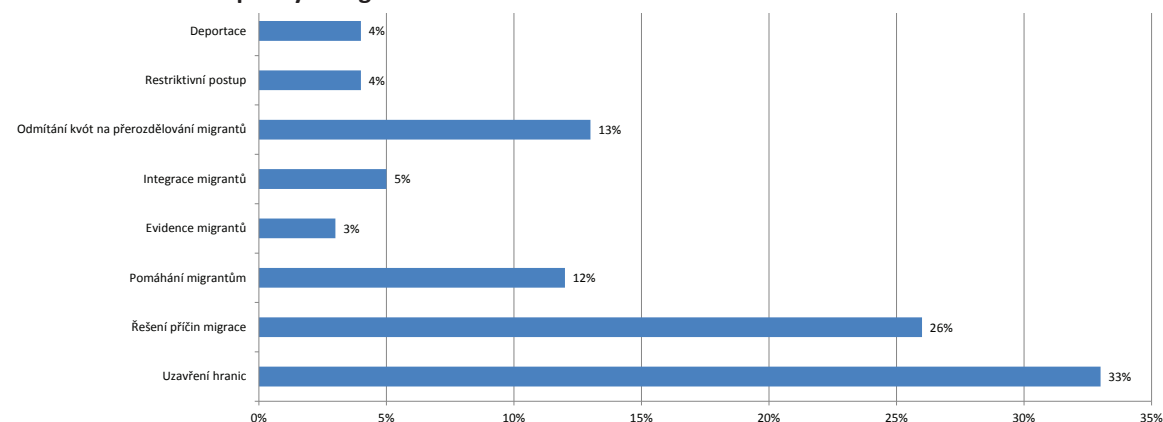
¹⁰ <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>

¹¹ Metakód „MIGRACE JE DEFINICE“ se týká takových výroků, které ilustrují, jakým způsobem daní aktéři problematiku migrace chápou a rámuji. Metakód „ŘEŠENÍ MIGRACE JE NUTNÉ“ se týká takových výroků, které již obsahují způsob možnosti řešení fenoménu migrace a zároveň je v nich obsažené i rámování tohoto fenoménu (tedy definice). Z tohoto důvodu jsou obě kategorie vzájemně propojeny.

Graf 1: Procentuální podíly kategorií

Zdroj: Autoři.

Podobně je možné vizualizovat i druhou výše zmíněnou kategorii, tedy v grafu 2 jsou uvedeny procentuální poměry výskytu jednotlivých sledovaných vazeb vytvořených prostřednictvím otevřeného kódování (včetně názvů těchto vazeb).

Graf 2: Procentuální podíly kategorií

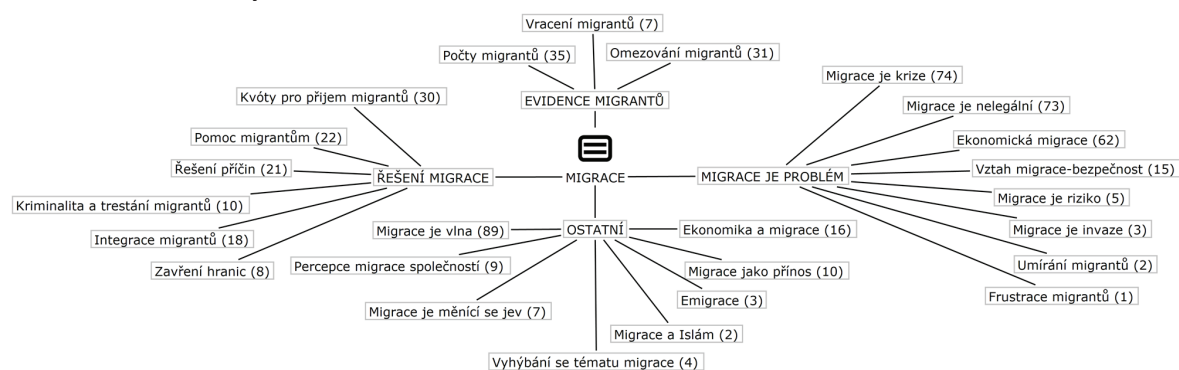
Zdroj: Autoři.

Obsahová konstrukce obrazu migrace na případu CAQDAS stenoáznamů z PSP ČR

Po představení vizualizací námi analyzovaného datového korpusu můžeme nyní přistoupit k interpretaci toho, jakým způsobem docházelo na sledovaných schůzích ke konstrukci obrazu migrace a do jakých rámců byla tato problematika analyzovanými aktéry řazena. Obsahová analýza a její interpretace bude vycházet z interpretace kódů a jejich obsahu. Pro potřeby CAQDAS jsme zvolili systém otevřeného induktivního kódování, jehož strukturu zachycuje přiložené schéma 1 (postup tvorby je charakterizován výše). Čísla v závorkách označují počet výskytů, který slouží pouze pro potřeby přehlednosti a stanovené posloupnosti interpretovaných témat (od nejvíce po nejméně zastoupená). Z této diskurzivní mapy a z přiložené tabulky 1, jež ilustruje počet tematických výroků (kódů) u jednotlivých politických stran, je patrné, že největší důraz byl kladen na rámování migrace jako problému. Z tohoto důvodu začneme právě tématem „MIGRACE JE PROBLÉM“.

Vzhledem k tomu, že se zaměřujeme na to, jakým způsobem je migrace sekuritizována (srov. Androvičová 2015) věnujeme se primárně tématům, která jsou v diskurzivní mapě označena jako EVIDENCE MIGRANTŮ a OSTATNÍ. Tato témata sice byla induktivně okódována, ale v následující kvalitativní interpretaci se zaměřujeme primárně na témata se sekuritizačním nádechem (tedy např. na utváření portréту migrace jako krize, na utváření diskurzivní vazby mezi migrací a bezpečností, případně na vykreslování migrace jako společenského rizika). S tím logicky souvisí i zaměření na to, jakým způsobem analyzovaní aktéři představovali možná řešení tohoto fenoménu (který ale před tím sekuritizovali).

Schéma 1: Struktura systému otevřeného induktivního kódování

Zdroj: Autoři.

Tabulka 1: Počet tematických výroků

	MIGRACE JE PROBLÉM	ŘEŠENÍ MIGRACE	EVIDENCE MIGRANTŮ	OSTATNÍ
ANO2011	8	2	2	2
ČSSD	73	30	23	74
KDU-ČSL	17	16	5	15
KSČM	6	7	3	15
ODS	34	19	12	21
SPD	51	13	8	18
STAN	1	5	X	X
TOP09	30	16	3	20
Úsvit	25	14	12	13
Nezávislí (dříve Úsvit)	11	7	2	18
Σ	256	129	70	196

Zdroj: Autoři.

Negativní rámování migrace a její sekuritizaci (srov. Androvičová 2015; Novotný 2017) je možné vnímat jako jednu z aktuálních rétorických strategií, která je často využívána populistickými subjekty (srov. Barr 2009; Jansen 2011, Naxera, Krčál 2018). Pokud se podíváme na námi analyzovaná data, je možné konstatovat, že v rámci negativního rámování migrace (viz kategorie MIGRACE JE PROBLÉM), převládaly tři hlavní tematické oblasti – vnímání migrace jako krize, poukazování na nelegálnost migrace a propojování migrace s ekonomickou situací v České republice a její negativní dopady na ekonomiku.

Rámování migrace jako krizové situace lze ilustrovat na následujících výrociích.¹² V první řadě se jedná o téma, které je pro českou společnost relevantní, protože „*migrační krize je [...] možná v podstatě první příklad, kdy si česká veřejnost na tématu, které většina občanů považuje za téma podstatné, téma, které se jich nějak osobně dotýká, přestože jejich reakce mohou být iracionální a třeba i v některých případech nesprávné*“ (Novotný). „*[C]elá naše republika musí přistupovat k problému migrace velmi aktivně. To znamená nečekat, koho nám přivane do republiky nějaký další konflikt nebo nějaká humanitární, případně jiná krize, nebo případně, koho nám přidělí Brusel*“ (Šarapatka). Migrace je tedy rámována v širším mezinárodním kontextu (a v tomto případě je do pozice špatné elity rámována Evropská unie), který „*má bezprostřední dopady na stav migrace a v tuto chvíli i migrační krize*“ (Langšádlová). Díky situaci spojené s migrací je „*Evropa [...] v tuto chvíli znovu na osudové křižovatce. Migrační krize, která je v tuto chvíli, vyžaduje velmi silnou spolupráci jednotlivých členských zemí Evropské unie. Tuhle krizi nemůže vyřešit žádná země samostatně. Žádná země ji není schopna zvládnout sama o sobě jenom nějakými svými opatřeními na národní úrovni.*“ (Sobotka). Rámování migrace jako krizového fenoménu je tak umocňováno voláním po mezinárodním řešení tohoto problému (s důrazem na spolupráci, nikoli na vymezování se vůči elitám), což je v analyzovaném korpusu rozvíjeno dále. Ve vztahu k „*migrační krizi [...], je myslím chyba, že Evropa nemá silnější a lépe zorganizovanou linii vlastní obranné politiky a že nemá silnější linii zahraniční politiky*“ (Sobotka). Zároveň je v korpusu poukazováno na to, že problematika migrace se samozřejmě už na nadnárodní úrovni řeší: „*Cílem jednání Evropské rady [...] bylo nalézt účinnou odpověď Unie a členských států na aktuální migrační krizi*“ (Sobotka). Důležitost propojení národní a nadnárodní roviny řešení problému je patrná v tom, že „*je potřeba si uvědomit, že tváří v tvář humanitární a imigrační krizi si nevystačíme pouze s tím, že bychom odmítli [...] návrh Evropské komise*“ (Sobotka). „*[J]ednání hlav států, které proběhlo na jednání Evropské rady, se neslo ve snaze hledat konkrétní pragmatická řešení současné migrační krize*“ (Sobotka). Důležitost nadnárodního řešení a zapojování ČR do dialogu (bez negativních konotací směrem k mezinárodním elitám) je patrná i v prohlášení: „*Nečinnost [vlády, pozn. autoři] neohrožuje jenom řešení migrační krize, ale především ohrožuje budoucí možnost obhajoby našich zájmů v Evropské unii*“ (Fiala). Zároveň je patrný apel na skutečnost, že Česká republika participuje na humanitárních akcích: „*My se snažíme dlouhodobě solidárně působit a zmírňovat následky migrační krize*“ (Sobotka). Propojování migrace vnímané jako krize s důležitostí tuto krizi řešit, v součinnosti mezinárodních elit, lze vystihnout tvrzením: „*[V]láda [podniká zásadní kroky; pozn. autoři] pro řešení současné migrační krize, proto, abychom ji zvládli na území ČR, abychom dostáli své odpovědnosti před občany, pro to, abychom pomohli hledat reálná řešení na evropské úrovni, pro to, abychom podporovali realistické kroky na evropské úrovni, včetně těch kroků, pro které využíváme i půdu mezinárodních organizací, jako je např. Organizace spojených národů*“ [... zároveň je třeba odmítnout] „*že by tady nebyla včas připravena opatření i na straně české vlády. Už v loňském roce, ještě v době, kdy se tady v Poslanecké sněmovně vůbec nediskutovalo o nějaké migrační krizi, tak jsme přijali opatření na posílení armády a policie*“ (Sobotka). Uvedená argumentace nenaplnuje charakteristiky populistické komunikace sekuritizačního charakteru.

¹² Analýza vychází z celokorpusového přístupu a cílem uváděných citací není zachytit je v jedinečnosti jejich výskytu, ale naopak mají sloužit k ilustraci celkového diskurzu, který je reprezentován všemi kódovanými úseky (srov. Upton, Cohen 2009). Z pochopitelných důvodů nemohly být citovány všechny výroky, nicméně k účelové selekci nedošlo a dojít nemohlo, jelikož jsme se striktně drželi metodologického postupu představeného výše.

V kontextu nad/národních mechanismů řešení migrace a jejích následků, je migrace sekuritizována (srov. Kostlán 2014; Androvičová 2015) odkazováním na možné politické dopady (zejména nástupem extremistických/populistických subjektů): „Migrační krize už má svůj první politický důsledek daný výsledkem voleb. V zemských volbách v Horním Rakousku doposud neotřesitelná Lidová strana, po dlouhá léta vládoucí v této spolkové zemi, ztratila 11 % a naopak extrémní ultrapravicová strana Svobodných, nástupce Haidera, získala 10 %. To je třeba si také uvědomit, když o této migrační krizi tady na půdě Sněmovny hovoříme“ (Zahradník). To je v souladu s teorií populismu, která se přiklání k tomu, že populistické a extremistické subjekty dokáží tematiku migrace vhodněji operacionalizovat (zejména konstrukcí strachu a symbolického ohrožení) než strany ne-populistické (srov. Krčál, Naxera 2018; Oliver, Rahn 2016; Kaltwasser 2014).

Od interpretace migrace ve smyslu navrhování řešení vedoucích v nad/národní linii (a nevyužívající populistické komunikační strategie) se můžeme přesunout k čistě populistickým výrokům využívajícím tematiku migrace k rétorickým útokům na Evropskou unii (což je běžná strategie pravicově-nacionalistických populistických aktérů; srov. Mudde 2004; Mudde 2014; Kostlán 2014). „[V] jakékoli debatě o migrační krizi nezapomínejme, kdo krizi způsobil. Byla to šílená proimigrační politika Bruselu a jednotlivých západních zemí v čele s Německem. V diskusi o Evropské unii také nezapomínejme na čítankovou ukázkou absolutní neschopnosti Evropské unie jednotně čelit útoku migrantů. Jediné, co Evropská unie dokázala, je, že problém, který vedoucí evropské země způsobil, se snaží pouze přerozdělit i na ty, kteří problém nezpůsobili. I proto do debaty o imigrační krizi patří téma setrvání ve spolku, který se v krizi ihned rozdrozil na jednotlivé sobecké státy, které se snaží, aby účet za jejich chyby platili druzí. To už není solidarita, promiňte mi tu upřímnost, to je sprostárna!“ (Okamura). V obdobném duchu argumentoval i zástupce strany Úsvit: „Jestli opravdu někdo upozorňoval na imigrační krizi a jestli se řešení této krize věnovat, tak to byl Úsvit. V případě, když tady vidím, kolik lidí dnes to řeší, tak určitě velmi rádi přijdete na demonstrace, až bude dělat Úsvit spolu s Blokem proti islámu [...], protože tam bylo víc než deset tisíc lidí. Takže kdyby byli lidé klidní, jak se říkalo, tak by tam asi těžko přišlo tolik lidí. Tak to je jenom začátek. [...] Jsme svědky toho, že Evropská unie se pouze plácá po zádech a zároveň plácá ve své neschopnosti proti nelegálním imigrantům zakročit. Česká vláda bohužel v tomto směru pouze přikyvuje“ (Černochoch). Tabulka 2 zachycuje strukturu výrokové logiky a kontextuální metafory (psané kapitálkami).

Tabulka 2: Struktura výrokové logiky a kontextuální metafory

MIGRACE JE KRIZE	<i>Nepopulistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	MIGRACE JE SPOLEČENSKÉ TÉMA = TÉMA JE TŘEBA ŘEŠIT/JE ŘEŠENO = ŘEŠENÍ JE NAD/NÁRODNÍ (= <i>neřešení je zdrojem extremismu</i>)
	<i>Populistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	LID JE NESPOKOJEN = EU JE NESCHOPNÁ = EU JE ELITA

Zdroj: Autoři.

Výroky zvýrazněné kurzívou v závorce jsou uvedeny pro poskytnutí kontextuálního vysvětlení a nejsou tedy metaforou. Slouží primárně k zasazení uváděných metafor do celkového kontextu interpretovaných dat.

Rámování migrace jako nelegálního pohybu osob bylo druhou nejfrekventovanější kategorií. Nelegálnost fenoménu je konstruována ve dvou liniích – jednak v linii migrace jako celku. „[PSP ČR je] schopna zaujmout jednotné stanovisko k tak závažné problematice,

jakou nelegální migrace v současné době je“ (Ženíšek). V důsledku toho je potřeba nastavit rozvojovou a humanitární politiku tak, aby „odpovídala aktuálním potřebám a výzvám a adekvátně by reagovala na problém s ilegální migrací“ (Ženíšek). Rámování migrace do hávu ilegality také využívá rámování migrace jako krizové situace (viz předchozí kategorie): „[T]ato krize, která přichází v rámci nelegální migrace, je dnes jeden z největších problémů, ne-li největší problém, který nejenom Českou republiku, ale i celou Evropu ohrožuje“ (Černochoch). V důsledku toho, je „prioritou v této oblasti minimalizovat nelegální migraci a zároveň zřetelně rozlišovat osoby, které splňují podmínky pro udělení mezinárodní ochrany. Je potřeba tyto lidi, kteří splňují podmínky pro udělení politického azylu, oddělovat od čistě ekonomických migrantů. Političtí uprchlíci musí mít šanci na to, aby se u nás dočkali pomoci. U ekonomických migrantů je vždy nutno respektovat možnosti a situaci jednotlivých zemí. Na ekonomickou migraci nejsou žádná zaručená práva“ (Sobotka).

Druhá linie rámování nelegální migrace se vztahuje přímo k osobám uprchlíků a týká se tedy stereotypizace jednání jedinců označených jako migranti. Užívání spojení „nelegální migrant“ (nikoli nelegální migrace) je v kvantitativním pohledu výrazněji zastoupeno u populistických subjektů (dle předpokladů SPD a ÚSVIT), což může vycházet z jejich *modu operandi*, kterým je cílené vytváření manichejského diskurzu polarizujícího společnost na dvě zdánlivě homogenní skupiny (srov. Barr 2009; Antal 2017). V tomto případě může jít o vytváření skupiny „my“, proti níž stojí skupina „jich“ – nelegálních migrantů. „Obrovský příliv nelegálních migrantů zaplavuje kontinent a přišel čas, abychom my jako poslanci Parlamentu České republiky začali nazývat věci pravými jmény. Tato přílivová vlna není ničím jiným než invazí“ (Černochoch). V intenci s populistickou logikou anti-establishmentové argumentace (srov. Mudde 2004; Aslanidis 2016) využívající problematiku migrace k dosažení požadovaného apelu a důrazu na (neexistující) „vůli lidu“ (srov. Akkerman, Mudde a Zaslove 2014; Wolkenstein 2016) je i následující tvrzení: „vláda ČSSD, hnutí ANO a KDU-ČSL odsouhlasila přijetí tisíců nezákonných imigrantů z nepřátelských zemí a z nepřátelských kultur, přičemž zdůrazňuji, že prvních 1500 nelegálních imigrantů se tato vláda rozhodla přijmout již v červenci, kdy ještě ani žádné kvóty nebyly, a to vše proti vůli drtivé většiny občanů České republiky“ (Okamura). „Dost nehorázné je také pokrytectví pana premiéra Sobotky a celé vlády, který se sice bojí otevřeně říct, že i do naší země chce vpustit nelegální migranty, ale fakticky jeho lidé v Bruselu dělají i vše pro to, aby se jich maximum mohlo usadit v naší zemi“ (Okamura). Populistický apel na kategorii lidu (a zároveň vymezování se proti establishmentu) se projevuje dále v tom, že „vláda se rozhodla vynaložit na nelegální migranty již miliardy korun na úkor našich občanů“ [...] „Vždyť vy tady úplně flagrantně ukazujete, jak postoj vlády je úplně jiný než postoj drtivé většiny českých občanů, kteří žádné nelegální migranty přijímat nechtějí! Neříkejte postoj ČR, když vláda má postoj úplně opačný než drtivá většina občanů ČR“ [...] [N]ezastupujete občany ČR v tom, že dobrovolně přijímáte nelegální migranty do ČR“ (Okamura). Schematizace výrokové logiky a vytvořené kontextuální metafory jsou patrné z následné tabulky č. 3.

Tabulka 3: Struktura výrokové logiky a kontextuální metafory

MIGRACE JE NELEGÁLNÍ	<i>Nepopulistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	FENOMÉN MIGRACE JE PROBLÉM = KRIZE = NA PROBLÉM/KRIZI JE TŘEBA REAGOVAT (= <i>oddělování politických a ekonomických migrantů</i>)
	<i>Populistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	(<i>ne fenomén migrace, ale migranti</i>) = PŘÍLIV ZAPLAVUJÍCÍ EVROPU JE INVAZE (= <i>establishment podporuje invazi = nejedná v zájmu lidu = poškozují lid</i>)

Zdroj: Autoři.

Dále část kontextu kategorie MIGRACE JE PROBLÉM propojuje migraci s problematikou bezpečnosti. „Imigrace a příliv žadatelů o azyl má i důležitý bezpečnostní aspekt“ (Sobotka) a „otázka migrace je i otázkou vnitřní bezpečnosti“ (Chovanec). Z tohoto důvodu by tak vláda „měla trvat na tom, že migrační krize je především bezpečnostním problémem a že má jednu ze svých základních příčin v nezvládnutí organizovaného zločinu na periferii Evropy“ (Fiala).

Patrný posun v argumentaci navázané na problematiku bezpečnosti je opět značný u populistických aktérů, kteří s metaforou bezpečnostního rizika pracují v jiných intencích než „klasické politické strany“, a to takřka v konspiračním duchu (srov. Bergem, Bergem 2019; Mudde 2014; Spruyt, Keppens a Droogenbroeck 2016). Kromě výroku uvedeného v první části interpretace – „nezapomínejme na čítankovou ukázkou absolutní neschopnosti Evropské unie jednotně čelit útoku migrantů“, je populistická komunikační strategie založená na tvorbě strachu a jeho přetavování v politický kapitál (srov. Moffitt, Tormey 2014; Altheide 2002), patrná i ve výroku: „Migranti, kteří k nám přes naše území přicházejí, zatím v mnoha tisících denně, jsou pouhý předvoj, Jsou to většinou mladí arabští muži, na jejichž cestu se složily jejich rodiny nebo jim cestu zaplatili islamisté, a jejich úkol je jediný: připravit zázemí pro své příbuzné a spolubojovníky“ (Okamura). Umírněněji (ale přesto v intencích populismu) argumentoval i bývalý Okamurův spolustraníček: „chceme, aby Poslanecká sněmovna vyjádřila nedůvěru dosavadní imigrační a bezpečnostní politice Evropské unie. Ve Sněmovně mezi vámi snad není jediný poslanec, který by byl spokojený s neschopností Evropské unie řešit imigrační krizi a na tuto krizi reagovat“ (Černochoch). Schematizace zachycených výroků je uvedena v následující tabulce č. 4.

Tabulka 4: Struktura výrokové logiky a kontextuální metafory

MIGRACE JE BEZPEČNOSTNÍ TÉMA A RIZIKO	<i>Nepopulistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	MIGRACE JE BEZPEČNOSTNÍ TÉMA = ZÁLEŽITOST VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI = JE ZPŮSOBENÁ ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM
	<i>Populistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	MIGRANTI JSOU ÚTOČNÍCI = JSOU PŘEDVOJEM ÚTOKŮ (= v souladu s plánem islamistů, díky selhání evropské unie = elity)

Zdroj: Autoři.

Populistický styl argumentace je možné zachytit i v rozdílnosti navrhovaných řešení. Za nepopulistický způsob řešení je možné považovat konstruktivní návrhy směřující k řešení příčin migrace (srov. Krčál, Naxera 2018). Jako populistické návrhy je možné naopak považovat silová, jednoduchá a okamžitá řešení typu uzavírání hranic, což je zároveň projevem zjednodušení v populistické komunikaci (srov. Antal 2017). „[N]aším cílem je nastavit systém podpory a pomoci takovým způsobem, abychom řešili příčiny migrace, ne abychom pouze reagovali na její důsledky“ (Sobotka). Je tedy třeba „hledat odpovědi na otázky migrace v rámci celé Evropské unie, a to takové, které nebudou řešit pouze a jenom důsledky, ale zejména příčiny tohoto problému“ (Benešik). Důsledkem toho by vláda měla prosazovat „takovou politiku, která by se důkladně zaměřila na objektivní příčiny migrace“ (Chalánková). Toho cíle ale nejde dosáhnout pouze na národní rovině, a proto „je klíčová evropská unijní kapacita a spolupráce se západoevropskými zeměmi.“ (Gabal). „Orgány EU musejí mít ve výhledu promyšlenou, dlouhodobě platnou koncepci, která bude vycházet z příčin migrace a bude se snažit ji předcházet a ji minimalizovat“ (Chalánková).

Téma zavírání hranic rezonovalo v následující podobě: „je potřeba zavést nulovou toleranci nezákonné imigrace a uzavřít hranice“ (Okamura). Je tedy třeba, aby „vláda zavedla

trvalou ochranu státních hranic a aby odmítla a dále odmítala imigrační kvóty“ (Černocho). Všechny nalezené kontextuální vazby jsou obsaženy v sumáři dle tabulky č. 5.

Tabulka 5: Struktura výrokové logiky a kontextuální metafory

ŘEŠENÍ MIGRACE JE NUTNÉ	<i>Nepopulistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	CÍL JE ŘEŠENÍ PŘÍČIN (= <i>cíl není reagovat pouze na důsledky</i>) = DÍLČÍM CÍLEM JE DEBATA V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE
	<i>Populistické metafory v řetězu ekvivalence</i>	CÍL JE ŘEŠENÍ DŮSLEDKU = CÍL JE OCHRANA/UZAVŘENÍ HRANIC

Zdroj: Autoři.

Shrnutí závěrů prostřednictvím použitého teoretického rámce

Mezi populistickým a nepopulistickým rámováním fenoménu migrace lze vést jasnou linii a ztotožnit ji s a priori populistickými stranami a tzv. „*standardními*“ politickými stranami, vůči nimž se populisté silně vymezují (srov. Mudde 2014). Rozdíly mezi populistickou a nepopulistickou komunikací jsou patrné mj. z odlišného využívání sekuritizace a důrazu na možnost ohrožení České republiky. U populistických aktérů je znatelná vyšší míra simplifikace celého problému, stereotypizace jednání migrantů (s minimálním důrazem na fenomén migrace jako takový), a také zpochybňování establishmentu Evropské unie a členských států EU. Snahou populistů je přenést debatu o řešení populismu na národní úroveň ve formě uzavření hranic, což plně odpovídá navrhování snadného, resp. silového řešení bez ohledu na důsledky a mezinárodní závazky České republiky. Taková typická populistická komunikační strategie sekuritizuje a rétoricky vytváří mimořádnou hrozbu zavedením – rétoricky odpovídajících – mimořádných prostředků, jako je např. uzavření hranic. Vytvoření strachu je pak součástí snahy o tvorbu odpovídající populistické mentality.

Mezi aktéry využívající právě přiblíženou populistickou komunikační strategii patří zástupci hnutí Úsvit a SPD. Hnutí SPD v čele s Tomiem Okamurou vykazuje na úrovni analýzy stenoáznamů velmi silný příklon k populistické argumentaci (což je v souladu s jinými výzkumy, které se „*populističností*“ této strany zabývaly – srov. Krčál, Naxera 2018). Analýza tak potvrdila tezi ohledně populističnosti SPD (a Úsvitu, ze kterého SPD vznikla) v případě sekuritizace migrace. Toto zjištění není příliš překvapivé, nicméně může být zajímavým zjištěním ve vztahu k politickému hnutí ANO2011, které není dle naší analýzy označeno jako populistické. Skutečně vzhledem k tématu není možné ANO2011 označit za populistické, to však neznamená, že v jiných kontextech by tomu tak nebylo (Císař, Štětka 2017; Kubánek 2016; Buštíková, Guasti 2018). Naše analýza byla tematicky ukotvená a jejím výsledkem je mj. jasné označení aktérů, kteří v populistické rétorice používají logiku vyhocené sekuritizace v tématu migrace. Tomu hnutí ANO2011 neodpovídá.

V souladu s komponenty populistické komunikace, se kterými v této studii kontinuálně pracujeme, lze prohlásit, že populistická komunikace se vyznačuje specifickou formou opakujících se vzorů, které jsou odvoditelné od proměnlivého obsahu. Díky tomu lze podobný přístup aplikovat i na jiná témata, a to nejenom v kontextu České republiky.

Nutno poznamenat, že z kvantitativního hlediska byly nejčastěji v datovém korpusu zastoupeny výroky, které využívaly tzv. živelné metafory a přirovnávaly migraci k „*vlně*“ nebo „*přílivu*“. Takovéto rámování migrace má silný stigmatizační nádech (srov. Goffman 2003), byť jsme jej do analýzy nezařadili z důvodu nemožnosti jasně prokázat (dle aktéry uváděného kontextu) jeho slučitelnost s námi definovanou sekuritizací. Příkládáme však

několik výroků spojených s onou „vlnou“ a věříme, že uvedené může stimulovat další výzkum metafor populistů z českého prostředí, byť dle jiného, než sekuritizačního rámce: „[J]e to největší vlna migrantů, která nyní po druhé světové válce zaplavila svět“ (Němcová). *Pokud se podíváme na mapu, „která ukazuje ta ohniska, ty země, ze kterých přichází a vychází migrační proud“* (Sobotka). *„Trváme na tom, že to musí být národní vlády, které mají mít šanci kontrolovat migrační toky do svých zemí a regulovat je [...] Neregulované migrační toky, pokud trvají příliš dlouho, mohou rozložit jakýkoli státní mechanismus a jakýkoli sociální systém“* (Sobotka). *„Čelíme těm obrovským vlnám imigrantů do celé Evropy“* (Černochoch). Je třeba si tedy uvědomit. *„jaka rizika a hrozbu představuje současná migrační vlna“* (Lank).

Závěr

Hlavním cílem studie bylo prostřednictvím obsahové analýzy stenozáznamů z plenárních schůzí PSP ČR poskytnout interpretaci toho, jakým způsobem docházelo k portrétování migrace a jakých obrazů tento fenomén nabýval v proslovech participujících účastníků vzhledem k sekuritizaci. Takto pojatá studie přispívá k aktuální debatě týkající se populismu v několika liniích. Jednak je příspěvkem do debaty týkající se vztahu mezi migrací a populismem v Evropě. Text lze také pojmout jako příspěvek do argumentační linie týkající se možností a limitů výzkumu populismu (nejen v případě fenoménu sekuritizace). Dále je možné náš příspěvek chápat jako jeden z vkladů do debaty o vhodnosti volby dat k výzkumu vybraných na základě teoretických předpokladů. Data, která jsme využili, jsou svým charakterem relevantní, ale ve studiu populismu jsou spíše upozaděna ve prospěch dat pocházejících např. z volebních programů, veřejných proslovů politiků apod. Domníváme se, že stenozáznamy z jednání PSP ČR lze s těmito typy dat vhodně kombinovat a zkoumat například to, zda populistická argumentace obsažená ve volebních programech odpovídá populistické argumentaci reprezentantů daných stran na půdě PSP ČR. Dalším možným směrem, který jsme se pokusili nastolit, je možnost tvorby kritérií případových studií dle tématu a jeho urgencye ve společnosti. Například migrace je téma, které ve společnosti rezonovalo a rezonuje, a navíc je dle předpokládaného obsahu tématem „vhodným“ pro populisty a populisty i využívaným. V neposlední řadě je třeba upozornit na enormně naléhavou debatu ohledně možnosti stanovit „populistické“ a „nepopulistické“ rámování sledovaného fenoménu a pomocí toho i odlišit více a méně populistické aktéry. Věříme, že námi nabídnutý přístup populismu jako komunikační strategii může toto stanovení a odlišení aktérů nabídnout.

Formulovaná teze byla analýzou potvrzena. Zástupci SPD a ÚSVITu mají dle obsahu a následně formy natolik originální rétoriku ohledně migrace, že ji lze odlišit od jiné formy populistické komunikace ostatních aktérů, tzv. standardních politických stran. Klíčovým bodem analýzy bylo (po sběru dat a před interpretací) stanovit dva hlavní metakódy (metafory) – tj. MIGRACE JE DEFINICE a ŘEŠENÍ MIGRACE JE NUTNÉ, které pomohly rozdělit dva stromy kódů na ty, které migraci nějak určují/pojmenovávají/definují a ty, které navrhuji nějaké řešení spolu s (nutně mlhavým) cílem toho, čeho se má dosáhnout. Přístup odlišení fází rétorické tvorby politiky je sice typičtější pro analýzu veřejných politik, na druhou stranu se domníváme, že takové analytické rozlišení značně přispívá nejen k lepší orientaci v datech, ale zároveň prvoplánově nespádá k subjektivní tvorbě „typicky populistických“ či „typicky nepopulistických“ kódů. Oba metakódy obsahují všechny nalezené výroky od všech aktérů v určených datech, a tak každý kód je vztažen k tématu, nikoliv k tomu, zda je či není populistický. Následně až v kódech označujících stejné téma je možné interpretovat rozdílnost

formy výroků, které se týkají stejných fenoménů, což je jednou z obecných podmínek komparovatelnosti. V posledku bychom tedy rádi vyzdvihli, že metakódy a metafory přispívají k přehlednosti (díky ekvivalentním významům), ale slouží i jako metodické nástroje v kvalitativním výzkumu textu.

LITERATURA:

- AALBERG, Toril; VREESE, Claes H. (2017). Introduction: Comprehending Populist Political Communication. In AALBERG, Toril; ESSER, Frank; REINEMANN, Carsten et al. (eds.). *Populist Political Communication in Europe*. London: Routledge, pp. 3–11.
- ACEMOGLU, Daron; EGOROV, Georgy; SONIN, Konstantin (2013). A Political Theory of Populism. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol. 128, no. 2, pp. 771–805. <https://doi.org/10.1093/qje/qjs077>
- ADJEL, Stephen B. (2013). Discourse Analysis: Examining Language Use in Context. *The Qualitative Report*. Vol. 18, no. 25, pp. 1–10.
- AKKERMAN, Agnes; MUDDE, Cas; ZASLOVE, Andrej (2014). How Populist Are the People? Measuring Populist Attitudes in Voters. *Comparative Political Studies*. Vol. 47, no. 9, pp. 1324–1353. <https://doi.org/10.1177/0010414013512600>
- ALTHEIDE, David (2002). *Creating Fear: news and Construction of Crisis*. New York: Aldine de Gruyter.
- ANDERSEN, Niels A. (2003). *Discursive analytical strategies. Understanding Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann*. Bristol: The Policy Press.
- ANDROVIČOVÁ, Jarmila (2015). Sekuritizácia migrantov na Slovensku – analýza diskurzu. *Sociológia*. Vol. 47, no. 3, pp. 319–339.
- ANTAL, Attila (2017). The Political Theories, Preconditions and Dangers of the Governing Populism in Hungary. *Czech Political Science Review*. Vol. 24, no. 1, pp. 5–20. <https://doi.org/10.1177/0010414013512600>
- ARDITI, Benjamin (2007). *Politics on the Edges of Liberalism. Difference, Populism, Revolution, Agitation*. Edinburg: Edinburg University Press.
- ASLANIDIS, Paris (2016). Is Populism an Ideology? A Refutation and a New Perspective. *Political Studies*. Vol. 64, no. 1, pp. 88–104. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12224>
- ASLANIDIS, Paris (2018). Measuring Populist Discourse with Semantic Text Analysis: an Application on Grassroots Populist Mobilization. *Quality & Quantity*. Vol. 53, no. 3, pp. 1241–1263. <http://doi.org/10.1007/s11135-017-0517-4>
- BARR, Robert, R. (2009). Populists, Outsiders and Anti-Establishment Politics. *Party Politics*. Vol. 15, no. 1, pp. 29–48. <https://doi.org/10.1177/1354068808097890>
- BEASLEY-MURRAY, Jon (2006). On Populism Reason (Laclau), Populism and the Mirror of Democracy (Panizza), review. *Contemporary Political Theory*, no. 5, pp. 362–367. <https://doi.org/10.1057/palgrave.cpt.9300255>.
- BERGEM, Ingeborg, M.; BERGEM, Ragnar, M. (2019). The political theology of populism and the case of the Front National. *Philosophy and Social Criticism*. Vol. 45, no. 2, pp. 1–26. <https://doi.org/10.1177/0191453718803412>
- BONIKOWSKI, Bart; GIDRON, Noam (2015). The Populist Style in American Politics:

- Presidential Campaign Discourse. *Social Forces*. Vol. 94, no. 4, pp. 1593–1621. <https://doi.org/10.1093/sf/sov120>
- BUŠTÍKOVÁ, Lenka; GUAISTI, Petra (2018). The State as Firm: Understanding the Autocratic Roots of Technicratic Populism. *East European Politics and Societies and Cultures*. Vol. 20, no. 10, pp. 1–29. <https://doi.org/10.1177/0888325418791723>
- CÍSAŘ, Ondřej; ŠTĚTKA, Václav (2017). Czech Republic: The rise of Populism from the Fringes to the Mainstream. In AALBERG, Toril; ESSER, Frank; REINEMANN, Carsten et al. (eds.). *Populist Political Communication in Europe*. London: Routledge, pp. 285–298.
- DUNN, Kris (2015). Preference for Radical Right-wing Populist Parties Among Exclusive-nationalists and Authoritarians. *Party Politics*. Vol. 21, no. 3, pp. 367–380. <http://doi.org/10.1177/1354068812472587>
- ES (2006). Schengenský hraniční kodex.
- GLYNOS, Jason; MONDON, Aurelien (2016). The Political Logic of Populism Hype: The Case of Right-Wing Populism's 'meteoric rise' and its Relation to the Status Quo. *POPULISMUS Working Papers*. Vol 4, no. 1, pp. 1–21.
- GOFFMAN, Erving (1986). *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northwestern University Press.
- GOFFMAN, Erving (2003). *Stigma. Poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- HÁJEK, Martin (2014). *Čtenář a stroj: Vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- HATTON, Timothy J. (2016). Immigration, public opinion and the recession in Europe. *Economic Policy*. Vol. 31, no. 86, pp. 205–246. <https://doi.org/10.1093/epolic/eiw004>
- HAVLÍK, Vlastimil; HLOUŠEK, Vít (2014). Dr Jekyll and Mr Hyde: The Story of the Populist Public Affairs in the Czech Republic. *Perspectives on European Politics and Society*. Vol. 15, no. 4, pp. 552–570. <https://doi.org/10.1080/15705854.2014.945254>
- HAYWARD, Jack (2004). The Populist Challenge to Élitist Democracy in Europe. In HAYWARD, Jack (ed.). *Élitism, Populism, and European Politics*. Oxford, New York: Clarendon Press Oxford, pp. 10–32.
- HAWKINS, Kirk A. (2009). Is Chávez Populist? Measuring Populist Discourse in Comparative Perspective. *Comparative Political Studies*. Vol. 42, no. 8, pp. 1040–1067. <https://doi.org/10.1177/0010414009331721>
- HERKMAN, Juha (2018). Old Patterns on New Clothes? Populism and Political Scandals in the Nordic Countries. *Acta Sociologica*. Vol. 61, no. 4, pp. 341–355. <https://doi.org/10.1177/0001699317737816>
- JAGERS, Jan; WALGRAVE, Stefaan (2007). Populism as Political Communication Style. An Empirical Study of Political Parties' Discourse in Belgium. *European Journal of Political Research*. Vol. 46, no. 3, pp. 319–345. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2006.00690.x>
- JANSEN, Robert, S. (2011). Populist Mobilization. A New Theoretical Approach to Populism. *Sociological Theory*. Vol. 29, no. 2, pp. 75–96. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9558.2011.01388.x>
- KALTWASSER, Cristóbal R. (2014). The Responses of Populism to Dahl's Democratic Dilemmas. *Political Studies*. Vol. 62, No. 2, pp. 470–487. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12038>
- KOSTLÁN, David (2016). Kritický pohled na bezpečnostní diskurs migrace. *Sociológia*. Vol. 46, no. 4, pp. 393–411.
- KRČÁL, Petr; NAXERA, Vladimír (2018). Populistická konstrukce národa ohroženého migrací:

- CAQDAS volebního diskurzu českých parlamentních voleb v roce 2017. *Sociológia*. Vol 50, no. 5, pp. 491–523. <https://doi.org/10.31577/sociologie.2018.50.5.19>
- KRIESI, Hanspeter; PAPPAS, Takis S. (2015). Populism in Europe During Crisis: An Introduction. In PAPPAS, Takis S.; KRIESI, Hanspeter (eds.). *European Populism in the Shadow of the Great Recession*. Colchester: Ecpr Press, pp. 1–5.
- KRIPPENDORFF, Klaus (2013). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London, Los Angeles: Sage.
- KUBÁNEK, Martin (2016). Role populismu ve volebním marketingu hnutí ANO před parlamentními volbami v roce 2013. *Central European Political Studies Review*. Vol. 18, no. 4, pp. 319–353. <https://doi.org/10.5817/CEPSR.2016.4.319>
- LACLAU, Ernesto (1977). *Politics and Ideology in Marxist Theory. Capitalism - Fascism - Populism*. London: NLB.
- LACLAU, Ernesto (1989). Politics and the Limits of Modernity. *Social Text*. No. 21, pp. 63–82.
- LACLAU, Ernesto (2005a). *On Populist Reason*. London: Verso.
- LACLAU, Ernesto (2005b). Populism: What's in a Name? In PANIZZA, Francisco (ed.). *Populism and the Mirror of Democracy*. London: Verso, pp. 32–49.
- LAKOFF, George (2004). *Don't Think Of An Elephant!* White River Junction: Chelsea Green Publishing.
- LAKOFF, George; JOHNSON, Mark (2003). *Metaphors We Live by*. Chicago: Chicago University Press.
- MAASEN, Sabine; WEINGART, Peter (2000). *Metaphors and the Dynamics of Knowledge*. London and New York: Routledge.
- MAZZOLENI, Gianpietro (2008). Populism and the Media. In ALBERTAZII, Daniele; MCDONNELL, Duncan (eds.). *Twenty-First Century Populism. The Spectre of Western European Democracy*. Hampshire: Palgrave Macmillan, pp. 49–66.
- MOFFITT, Benjamin; TORMEY, Simon (2014). Rethinking Populism: Politics, Mediatization and Political Style. *Political Studies*. Vol. 62, pp. 381–397. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12032>
- MOUFFE, Chantal (2005). The “End of Politics” and the Challenge of Right-wing Populism. In PANIZZA, Francisco (ed.). *Populism and the Mirror of Democracy*. New York, London: Verso, pp. 50–71.
- MUDDE, Cas (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*. Vol. 39, no. 4, pp. 542–563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- MUDDE, Cas (2007). *The Populist Radical Right in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MUDDE, Cas (2014). Fighting the System? Populist Radical Right Parties and Party System Change. *Party Politics*. Vol. 20, no. 2, pp. 217–226. <https://doi.org/10.1177/1354068813519968>
- MUDDE, Cas; KALTWASSER, Cristóbal, R. (2018). Studying Populism in Comparative Perspective: Reflections on the Contemporary and Future Research Agenda. *Comparative Political Studies*. Vol. 51, no. 13, pp. 1667–1693. <https://doi.org/10.1177/0010414018789490>
- MVČR (2016). Podkladový materiál MVČR pro poslance Parlamentu ČR k 39. schůzi PČR, bodu Informace vlády ČR o migrační krizi.
- NAXERA, Vladimír (2018). The Never-ending Story: Czech Governments, Corruption and Populist Anti-Corruption Rhetoric (2010-2018). *Politics in Central Europe*. Vol. 14, no. 3, pp. 31–54. <https://doi.org/10.2478/pce-2018-0017>

- NOVOTNÝ, Lukáš (2017). Pegida a migrační politika. *Central European Journal of Politics*. Vol. 3, no. 2, pp. 39–54.
- OLIVER, Eric; RAHN, Wendy (2016). Rise of the *Trumpenvolk*: Populism in the 2016 Election. *ANNALS AAPSS*. no. 667, pp. 189–206. <https://doi.org/10.1177/0002716216662639>
- OSN (2017). Úmluva o právním postavení uprchlíků.
- PASQUINO, Gianfranco (2008). Populism and Democracy. In ALBERTAZII, Daniele; MCDONNELL, Duncan (eds.). *Twenty-First Century Populism. The Spectre of Western European Democracy*. Hampshire: Palgrave Macmillan, pp. 15–29.
- POPPING, Roel (2000). *Computer-Assisted Text Analysis*. London: Sage.
- PRATT, John (2007). *Penal Populism*. New York: Routledge.
- PSP ČR (2015a). Informace předsedy vlády České republiky o řešení nelegální imigrace na území EU.
- PSP ČR (2015b). Informace vlády o bezpečnostní situaci a migrační politice.
- PSP ČR (2016). Informace vlády České republiky o migrační krizi.
- RICOEUR, Paul (2003). *The Rule of Metaphor*. London and New York: Routledge.
- ROODUIJN, Matthijs; de LANGE, Sarah L.; de BRUG, Wouter (2014). A Populist Zeitgeist? Programmatic Contagion by Populist Parties in Western Europe. *Party Politics*. Vol. 20, no. 4, pp. 563–575. <https://doi.org/10.1177/1354068811436065>
- SLAČÁLEK, Ondřej; SVOBODOVÁ, Eva (2018). The Czech Islamophobic Movement: Beyond populism? *Patterns of Prejudice*. Vol. 52, no. 5, pp. 479–495. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2018.1495377>
- STOJAROVÁ, Věra (2018). Populist, Radical and Extremist Political Parties in Visegrad countries vis à vis the migration crisis. In the name of the people and the nation in Central Europe. *Open Political Science*. Vol. 1, no. 1, pp. 32–45. <https://doi.org/10.1515/openps-2018-0001>
- SPRUYT, Bram; KEPPENS, Gil; van DROOGENBROECK, Filip (2016). Who Supports Populism and What Attracts People to It? *Political Research Quarterly*. Vol. 69, no. 2, pp. 335–346. <https://doi.org/10.1177/1065912916639138>
- STULÍK, Ondřej (2016). Diskurzivní analýza Národních listů: národ vs. Islám a Laclauův populistický matrix. *Central European Political Studies Review*. Vol. 18, no. 2–3, pp. 223–252. <https://doi.org/10.5817/CEPSR.2015.23.223>
- TARCHI, Marco (2016). Populism: Ideology, Political Style, Mentality? *Czech Journal of Political Science*. Vol. 23, no. 2, pp. 95–109.
- TAYLOR, George (2011). Understanding as Metaphoric, Not a Fusion of Horizons. In MOOTZ, Francis J.; TAYLOR, George H. (eds.). *Gadamer and Ricoeur. Critical Horizons for Contemporary Hermeneutics*, London and New York: Continuum, pp. 104–118.
- UPTON, Thomas; COHEN, Mary Ann (2009). An Approach to Corpus-based Discourse Analysis: The Move Analysis as Example. *Discourse Studies*. Vol. 11, no. 5, pp. 585–605.
- ÚZ (1993). Listina základních práv a svobod.
- ÚZ (1999). Zákon o pobytu cizinců na území České republiky.
- ÚZ (2009). Trestní zákoník.
- WOLKENSTEIN, Fabio (2016). Populism, Liberal Democracy and the Ethics of Peoplehood. *European Journal of Political Theory*. Pp. 1–19. <https://doi.org/10.1177/1474885116677901>
- ZULIANELLO, Mattia; ALBERTINI, Alessandro, CECCOBELLI, Diego (2018). A Populist *Zeitgeist*? The Communication Strategies of Western and Latin American Political Leaders on Facebook. *The International Journal of Press/Politics*. Vol. 23, no. 4, pp. 439–457. <https://doi.org/10.1177/1940161218783836>